

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

DOI 10.31651/2524-2660-2020-1-264-267
ORCID 0000-0002-5226-840X

ГНЕЗДІЛОВА Кіра Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
e-mail: kiragnez@gmail.com

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

У рецензованій монографії презентовано методолого-теоретичні й організаційно-педагогічні засади компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи. Проаналізовано історико-педагогічні аспекти та сучасні вітчизняні й зарубіжні тенденції та проблеми професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя математики. Теоретично обґрунтовано концептуальні засади побудови компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи. Розроблено модель компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи.

Ключові слова: монографія; методична підготовка; профільна школа; майбутній учитель профільної школи; компетентнісно орієнтована методична підготовка.

Суспільні, економічні та соціальні зміни, що нині відбуваються в Україні і світі, зокрема тенденції до інтеграції нашої країни у європейський освітній простір, прискорюють процеси реформування вітчизняної системи освіти загалом і вищої освіти, зокрема. Педагогічна освіта, скерована на підготовку майбутнього вчителя, знаходиться в епіцентрі тектонічних змін, оскільки саме від учителя, від його обізнаності, компетентності, конкурентоздатності, чутливості до змін у науці, освіті та суспільстві значною мірою залежить майбутнє країни. Суспільні очікування стосовно підготовки майбутнього вчителя відображено у низці документів: законах України «Про вищу освіту» і «Про загальну середню освіту», Концепції розвитку педагогічної освіти, Концепції Нової української школи тощо.

Зокрема, у Концепції Нової української школи наголошується, що сучасна вітчизняна школа потребує вчителя, здатного не лише швидко адаптуватися до швидкоплинних змін, що відбуваються в українському суспільстві та освіті, але й спроможного до самостійного започаткування й провадження цих змін [1].

Підготовка майбутнього вчителя математики знаходиться у фокусі особливої уваги суспільства, оскільки саме від нього,

від його спроможності якісно навчати учнів залежить рівень математичної підготовки молодого покоління, що, насамперед, формує сприятливі передумови для економічного поступу суспільства.

Сучасна система підготовки майбутнього вчителя математики має швидко та ефективно реагувати на виклики сьогодення, з-поміж яких виокремимо: 1) компетентнісне спрямування професійної підготовки майбутнього вчителя; 2) інноваційні зміни в цілях, у змісті, методах і прийомах, організаційних формах і засобах шкільної математичної освіти; 3) орієнтацію старшої школи на профільну диференціацію, варіативність, багато профільність, інтеграцію загальної середньої освіти і допрофесійної підготовки.

Особливої уваги вимагає методична підготовка вчителя математики до роботи в старшій профільній школі. Це зумовлено якісними відмінностями в роботі вчителя профільної школи. Вчителі, які здійснюють профільне навчання, мають бути готовими до розв'язання низки принципово нових завдань, таких як то: залежно від профілю та рівня навчання варіативно підходити до вибору тієї чи тієї методичної системи навчання; у процесі навчання допомагати учням у профільному і професійному самовизначенні; здійснювати підготовку учнів до самостійного вибору індивідуальної траєкторії навчання; створювати умови для розвитку в учнів критичного мислення, формування здатності до самооцінювання власної навчально-пізнавальної діяльності, а також рефлексії її результатів; реалізовувати освітній процес з математики як в умовах традиційної системи навчання, так і в умовах таких систем навчання як то дистанційного, змішаного, індивідуального; розробляти програми і методичний супровід курсів за вибором в умовах допрофільної підготовки й профільного навчання та інше.

З огляду на вказане вище, стверджуємо, що соціально зумовлені особливості роботи вчителя профільної школи спричиняють

необхідність внесення певних змін і коректив у процес його професійної, зокрема методичної підготовки протягом навчання у закладі вищої освіти. Тому, вважаємо, що задля дидактично виважених й науково аргументованих інновацій у системі методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи необхідне наукове переосмислення її методолого-теоретичних і організаційно-педагогічних засад. Зокрема їхньому розгляду й аналізу присвячена монографія доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри алгебри і математичного аналізу Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького І.А. Акуленко «Компетентнісно-орієнтована методична підготовка майбутнього вчителя математики профільної школи (теоретичний аспект)».

Авторка монографії акцентує увагу на тому, що не слід розглядати завдання профільної математичної освіти лише з позиції набуття учнями теоретичних математичних знань відповідно до рівня їх здібностей, соціальних прагнень і можливостей. Важливим є й формування в учнів здатності до практичної реалізації набутих математичних знань у різних життєвих чи професійних ситуаціях. З огляду на це, виникає необхідність до модернізації системи методичної підготовки майбутніх учителів математики.

Структура презентованої монографії відповідає обраній авторкою позиції щодо необхідності перебудови системи методичної підготовки майбутніх учителів математики у закладах вищої освіти, й засвідчує виважений підхід дослідниці до розв'язання цієї проблеми.

Робота містить вступ, чотири розділи і висновки, де висвітлено основні положення авторської концепції, модель компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи, зміст дослідної програми і відповідний організаційно-методичний інструментарій. У сукупності все вище зазначене забезпечує формування методичної компетентності у майбутніх учителів математики профільної школи протягом їхнього навчання у закладі вищої освіти.

Заслугою авторки монографії є положення, відповідно до якого модернізація методичної підготовки майбутніх учителів математики профільної школи має врахувати сучасні вимоги до неї, зокрема: забезпечення поєднання теоретичної та практичної підготовки з одночасним врахуванням суб'єктивного досвіду студентів у здійсненні різних видів методичної діяльності і розв'язування типових і нестандартних задач фахової діяльності вчителя ма-

тематики профільної школи; змістова складова методичної підготовки має будуватися відповідно до функціонально-задачної структури методичної діяльності вчителя математики на основі її ціннісно-гуманістичної спрямованості; систематичне і цілеспрямоване залучення майбутніх фахівців до методичної навчально-дослідницької й науково-дослідницької діяльності; забезпечення розкриття творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя математики; створення сприятливих умов з метою формування у студентів здатності до критичного ставлення до результатів своєї роботи і продукування ними конструктивних ідей щодо професійного самовдосконалення.

У першому розділі монографії увага авторки зосереджена на методології професійно-методичної підготовки вчителя математики у закладі вищої освіти. Повноті розгляду досліджуваної проблеми сприяло те, що дослідниця узагальнила й систематизувала результати проведеного теоретичного аналізу наукових поглядів вчених щодо сутності методичної підготовки майбутнього вчителя математики як складової в структурі його професійно-педагогічного становлення й розвитку. Цілком виправданим є розкриття історико-педагогічних аспектів підготовки майбутнього вчителя математики. Оскільки вивчення й систематизація минулого досвіду уможливає проєктування методичної підготовки вчителя математики у нових соціально-економічних умовах. У монографії представлений цікавий з наукової точки зору історичний матеріал, зокрема наведені висловлювання провідних науковців різних часів щодо методичної підготовки вчителя математики, презентовані навчальні плани підготовки вчителів у системі педагогічної освіти України. Все вище зазначене дозволяє сформувати цілісну картину становлення, розвитку і трансформацій професійної підготовки вчителя математики загалом, й її методичної складової зокрема.

Показовим є те, що, обґрунтовуючи необхідність переосмислення методолого-теоретичних і організаційно-педагогічних основ методичної підготовки, авторка монографії звертається до сучасних тенденцій, досвіду провідних країн світу та актуальних чинників (суспільно-організаційних, соціально-економічних та організаційно-педагогічних) впливу на стан і зміст підготовки майбутніх учителів математики. Переконливість положень і висновків, наведених на сторінках монографії, доведено результатами емпіричних досліджень, проведених в Україні й у зарубіжних країнах.

Окремої уваги приділено результатам методологічного аналізу проблеми професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя математики у закладах вищої школи. Відповідно до тверджень авторки монографії, найбільшою завадою на шляху модернізації методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи у ЗВО є відсутність цілісної концепції, яка б забезпечувала формування його методичної компетентності. Методологічну основу такої концепції за переконаннями авторки мають складати загальнонаукові, спеціально методологічні і професійно акцентовані підходи.

Цілком обґрунтованою й прийнятною є авторська позиція щодо вивчення проблеми формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи у контексті категорій філософії й законів діалектики, філософсько-методологічних основ науки математики, дидактичних і психологічних основ.

Проектування методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи неможливе без вивчення сучасних тенденцій розвитку шкільної математичної освіти, однією з яких є профілізація. Привертає увагу розміщені у другому розділі монографії матеріали з методології теорії і практики профільного навчання математики, зокрема: визначення основних понять теорії диференціації навчання математики; детальний огляд основних видів диференціації навчання; питання врахування вчителем математики профільної школи психологічних основ диференціації навчання школярів; проблема урахування індивідуальних стилів кодування інформації (СКІ) у процесі навчання математики в профільній школі; питання урахування закономірностей процесів соціалізації в профільному навчанні математики. Відзначимо повноту і ґрунтовність презентованої авторкою вищезгаданої інформації, яка є корисною для ознайомлення не лише майбутнім педагогам, але й діючим учителям математики і викладачам закладів вищої освіти.

Безсумнівно, науковий інтерес і позитивне схвалення заслуговує проведене авторкою монографії дослідження вітчизняного історичного та зарубіжного досвіду запровадження профільної диференціації навчання. Реалізованість окресленого сприяє цілісному осмисленню важливості методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи у сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства.

Ґрунтовне вивчення наукових напрацювань щодо проблеми професійної підготов-

ки майбутніх учителів математики у закладах вищої школи, узагальнення сучасних праць дослідників з окресленої проблематики дослідження позначилося на становленні власного погляду авторки монографії та спрямувало її науковий пошук у напрямі розробки авторської концепції формування методичної компетентності майбутніх учителів математики профільної школи як результату їх методичної підготовки у закладі вищої освіти (матеріал презентований у третьому розділі монографії).

Відмітимо як позитив те, що у розкритті концептуальних засад методичної системи формування методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи дослідницею розставлені акценти на таких важливих аспектах як то: психолого-педагогічні основи методичної підготовки майбутнього педагога з позицій соціально-особистісної парадигми; компетентнісний підхід у методичній підготовці майбутнього вчителя математики профільної школи. Методична компетентність розкривається дослідницею як інтегративна професійна якість особистості, що проявляється у теоретичній готовності й практичній спроможності до самостійного, відповідального й ефективного виконання всіх видів методичної діяльності, ціннісному ставленні до розвитку теорії й методики навчання математики; формується на основі поєднання науково-теоретичної підготовки та набуття досвіду в здійсненні різних видів методичної діяльності; виявляється у процесі розв'язування типових і нестандартних задач фахової діяльності вчителя математики профільної школи з використанням знань та суб'єктного досвіду (життєвого й професійного).

У фокусі особливої дослідницької уваги авторки є вивчення структури методичної компетентності майбутнього вчителя математики профільної школи, кожний компонент якої (аксіологічний, гносеологічний, праксеологічний, професійно-особистісний) детально охарактеризований і підкріплений емпіричними даними проведеного дослідження.

Зауважимо, що І.А. Акуленко має рацію, вмотивовано акцентуючи увагу на доцільності формування методичної компетентності за умов органічного, дидактично важеного поєднання науково-теоретичної та практичної підготовки студентів, а також забезпечення набуття майбутніми педагогами досвіду в здійсненні різних видів методичної діяльності.

Особливу увагу привертає четвертий розділ монографії, в якому презентовано ав-

торську модель компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи з детальним описом кожного її блоку. Глибоке переконання авторки у тому, що майбутні вчителі математики профільної школи у процесі свого становлення у ЗВО мають бути залучені до різних видів методичної діяльності (методичного моделювання, проектування, конструювання і аналітико-синтетичної діяльності) уможливило представити на сторінках монографії цікавий з науково-методичної точки зору матеріал, ілюстрований прикладами організаційних форм, методів і прийомів, а також задач різних типів. Відзначимо й описане авторкою наукове й навчально-методичне забезпечення компетентнісно орієнтованої методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи.

Підсумовуючи вищезазначене, констатуємо, що монографія окреслює широке коло питань, пов'язаних з проблематикою методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи. Науковець, викладач, учитель математики профільної школи чи майбутній педагог знайдуть на її сторінках корисний для своєї професійної чи дослідницької діяльності матеріал.

З огляду на зазначене вище, можна стверджувати, що презентована монографія, попри наявність деяких незначних зауважень, є фундаментальним науковим напрацюванням і має всі підстави характеризуватися як сучасний погляд на проблему модернізації методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи у закладах вищої освіти.

Список бібліографічних посилань

1. Нова українська школа URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Акуленко І. А. Компетентнісно орієнтована методична підготовка майбутнього вчителя математики профільної школи (теоретичний аспект): монографія. 2-ге вид. Черкаси: Гордієнко Є.І. 460 с.

References

1. New Ukrainian School. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Akulenko, I.A. (2020). Competence-oriented methodological preparation of the future mathematics teacher of profile school (theoretical aspect): monograph. 2nd edition. Cherkasy. Gordienko Ye.I. 460 p.

HNEZDILOVA Kira,

Doctor in Pedagogy, Professor, Professor of Department of Pre-school Education,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

MODERN VIEW ON THE PROBLEM OF IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF MATHEMATICS OF PROFILE SCHOOL

Summary. *The peer-reviewed monograph presents methodological-theoretical and organizational-pedagogical principles of competence-oriented methodological training of the future teacher of mathematics of the profile school. Historical and pedagogical aspects and modern domestic and foreign tendencies and problems of professional and methodical preparation of the future teacher of mathematics are analyzed. The monograph also highlights the modern problems of professional and methodological training of a future mathematics teacher. The conceptual bases of construction of competence-oriented methodical preparation of the future mathematics teacher of profile school are theoretically substantiated. The model of competence-*

oriented methodological preparation of the future mathematics teacher of profile school is developed. We see the significance of the monograph for pedagogical science and practice in the fact that the book theoretically substantiates the conceptual foundations of the constructing a competence-based methodological training for the future mathematics teacher of profile school.

Keywords: *monograph, methodical training, profile school, future teacher of profile school, competence-oriented methodical training.*

Одержано редакцією 28.12.2019
Прийнято до публікації 16.01.2020